

HERÄTTÄJÄ-YHDISTYS
PL 21, 62101 LAPUA
Puh. (06) 433 5700
www.h-y.fi
www.herattajajuhlat.fi

Liisa Vehkaojan esitelmä
Nurmon Lankarissa
16.8.2005

Wilhelmi Malmivaaran näkemys herätyksestä ja heräämisestä

1. Herätys ja herääminen uskonnollisina käsitteinä

1.1 Yleensä

Ilmari Salomies toistaa usein Suomen kirkon historiassaan ajatusta, että kristillisen kirkon historiassa kulkee aina opin ja organisaatioiden sekä muiden ulkonaisten puitteiden kehittymisen rinnalla ”hiljainen, ihmisten sydämiä uudistava Hengen herättävä vaikutus”.

Suomen kirkon kannalta katsottuna herätyksen juuret johtavat 1600-luvun lopulla Saksassa syntyneeseen pietismiin. Pietismin vaikutuksesta luterilaisessa kirkossa näkökulma uskoon muuttui yhteisöllisestä yksilölliseen. Vielä puhtasoppisuuden aikana ajateltiin yleisesti, että kun kansa käy ahkerasti kirkossa eli osallistuu yhteisiin jumalanpalveluksiin sekä saa puhdasta kristinopin opetusta rippikoulussa ja kinkereillä, siitä seuraa, että ihmiset omaksuvat saamansa opetuksen, suhtautuvat siihen vakavasti ja toteuttavat sitä elämässään. Heistä tulee sekä oikeita kristittyjä että kunnan kansalaisia. Pietismin mukaan tämä ns. totena pitävä usko, pään tieto ei kuitenkaan riitä. Vasta ihmisen henkilökohtainen herääminen johtaa sydämen aitoon luottamukseen Herraan, ns. pelastavaan uskoon. Usko on henkilökohtainen asia, ei kollektiivinen tapa eikä teoreettista tietoa. Elävän uskon edellytyksenä on kyllä oikea tieto eli puhtas oppi, mutta se ei riitä. Tiedon tuli liittyä elävään henkilökohtaiseen tuntemiseen, ennen kuin se oli pelastavaa, elävää uskoa. Pelkkä opin totena pitäminen ja puhtasoppisuusintoilu aiheutti väärää uskon varmuutta ja turhia oppiriitoja. Pietismin vaikutuksesta seurakuntiin alkoi tulla kaksi joukkoa, hengellinen toimiva sisäpiiri ”ydin” ja maallistunut passiivinen ulkopiiri, johon kuuluvilla oli kyllä oikea luterilaisen opin mukainen tieto ja he olivat ulkoisesti seurakunnan jäseniä.

Juuri pietismin vaikutuksesta syntyivät siis käsitteet herätys ja herääminen. Olivat osia armonjärjestyksestä (ordo salutis), jolla pietismissä selitettiin, miten ja millaisten välivaiheiden kautta ihmisen hengellinen kehitys etenee, kun hän pääsee osalliseksi pelastavasta uskosta.

Herätysliiketutkimus erottelee käsitteet herätys ja herääminen niin, että herätys on joukkoilmiö. Herääminen on taas yksilöllinen tapahtuma. Herääminen ei yleensä ala täysin uskonnonvastaisista tai jumalattomina pidetyistä yksilöistä, vaan jollakin tavalla hengellisesti sammuneista ihmisistä, jotka haluavat uudistusta hengelliseen elämäänsä ja lähtevät etsimään elävyyttä uskoonsa jonkun tai joidenkin armoitettujen yksilöiden johdolla. Sitten alkaa tapahtua. Jonnekin hautautunut totuus löytyy. Innostus kasvaa. Lisää väkeä tulee mukaan. Kun yksilöt heräävät, heistä yhdessä syntyy herätys, joka laajenee ja leviää myös maailman lasten joukkoon. Syntyy herätysliike, jonka elämänkaareissa toistuvat tietyt säännönmukaisuudet.

HERÄTTÄJÄ-YHDISTYS
PL 21, 62101 LAPUA
Puh. (06) 433 5700
www.h-y.fi
www.herattajajuhlat.fi

Liisa Vehkaojan esitelmä
Nurmon Lankarissa
16.8.2005

1.2 Malmivaara ja uskonnolliset käsitteet

Näinhän on ollut herännäisyydessäkin. Senkin kehitystä voidaan seurata ja erottaa siinä erilaisia vaihteita. Etsiä yhtymäkohtia aikaisempaan, selittää tapahtumien syitä ja seurauksia, tarkastella niitä eri näkökulmista. Herännäisyys on silti selvästi pietistinen herätysliike, vaikka se toisaalta herätysliikkeenä onkin varsin omaperäinen suomalainen liike

Mitä Wilhelmi Malmivaaraan tulee, hänhän oli vanhan pietistisen herätysliikkeen varsinainen uudistaja. Herätys oli hänelle tärkeä asia. Siitähän koko liike eli herännäisyys on saanut nimensä ja siihen kuuluneita ihmisiä sanotaan heränneiksi. Hänellä oli myös vahva näkemys siitä, että koko Suomen kirkko ja Suomen kansakin tulisivat vielä uudistumaan herännäisyydestä lähtevän voimavaikutuksen kautta.

On kuitenkin muistettava, että Malmivaara ei ollut teologi siinä merkityksessä, että hän olisi pyrkinyt erittelemään opinkäsityksiä yksityiskohtaisesti ja täsmällisesti. Malmivaara oli käytännön sananjuhlaja ja sielunhoitaja, hengellisen liikkeen johtaja, jolle ihmisten herääminen ja herätys olivat käytännössä tärkeitä. Herännäisyys uudistui, kun ihmiset heräsivät. Ja pappien tuli saada ihmiset heräämään. Malmivaaralle riitti se, että herännäisyyden oppi oli sama kuin tunnustuskirjojen pohjalla oleva kirkon oppi. Teologista pohdiskelua ja käsitteiden täsmällinen määrittely oli Malmivaaran mielestä suorastaan hyödytöntä puuhastelua. Malmivaaran puheet ja kirjallinen tuotanto palvelivat pääasiassa julistuksen ja hartauden asiaa.

Kun hän esim. eräässä saarnassaan puhuu oikeasta ja väärästä tiestä, hän sanoo, että Jumalan Hengelle on vierasta sen pohtiminen, mitä on oikea usko ja mistä sen saisi. ”Jumala ei käske ihmisiä pitämään huolta oikeasta uskosta, vaan käskee: ’Usko Herraan Jeesukseen, niin sinä pelastut, sinä ja sinun huoneesi’. Jumala ei käske tekemään selkoa uskosta, ei omasta eikä muiden, vaan Hän sanoo: Usko! Se on: älä järkeile, älä utele, vaan ala harjoittaa uskoa Kristukseen. Siinä sitten selkenee kaikki. Sama on parannuksen laita. Ei ole tehtävä selkoa siitä, mitä parannus on, miten sitä tehdään tai kuka tekee oikeaa parannusta ja kuka väärää, vaan on itse ryhdyttävä tekemään parannusta, pantava parannus harjoitukseen. Sama on laita kaikkiin käsitteisiin nähden, mitä Raamattu sisältää. Ihmisen järki on niin sokea, ettei se ikinä pysty tunkemaan sisälle Jumalan salaisuuksiin. Jumalan tiet ja tuomiot ovat käsittämättömät. Ne käsitetään vain siten, että pannaan harjoitukseen usko Jeesukseen Kristukseen. Silloin nähdään, kuinka vähän ihminen näkee, ymmärtää ja käsittää.”

Edellä mainitussa katkelmassa Malmivaara itse puhuu ihmisen heräämisestä ja parannuksesta (parannuksen tekemisestä) hänelle tyypillisellä tavalla tarkoittaen samaa asiaa. Hän ei usko, että Jumala toimisi ihmisiä herättäessään ja kasvattaessaan aina tietyn kaavan mukaan eli Malmivaara hylkää kaikki sitovat armonjärjestykset (ordo salutis, ”armon tikapuut”, niin kuin Paavo Ruotsalainen aikoi naan). Ei hän erottele myöskään sanoja herätys ja herääminen. Enemmän kuin sanaa herätysliike hän käyttää kuitenkin sanaa hengellinen liike. Erityisen mielellään hän käytti hänelle rakkaasta hengellisestä liikkeestä, heränneistä, sanaa ”herännyt kansa”. Malmivaara oikeastaan itse loi tämän sanan tai käsitteen.

HERÄTTÄJÄ-YHDISTYS
PL 21, 62101 LAPUA
Puh. (06) 433 5700
www.h-y.fi
www.herattajajuhlat.fi

Liisa Vehkaojan esitelmä
Nurmon Lankarissa
16.8.2005

Edellä mainittu Malmivaaran enemmän sisäisen vaiston ja perinteen kuin täsmällisen teologisen erittelyn varassa tapahtuva suhtautuminen hengellisiin asioihin on siis pidettävä mielessä, kun lähdetään tekemään selkoa ja keskustelemaan siitä, mitä Malmivaara tarkoittaa heräämisellä ja herätyksellä. Käsitteiden sisältöä on haettava hänen saarnoistaan ja puheistaan (esim. ”Viestejä vaivaetuille”- kokoelma) ja ”Kaita tie Joonan kirjan valossa”.

Toisaalta on kuitenkin muistettava, että niistä puhuttaessa ollaan tekemisissä Malmivaaralle erittäin keskeisen ja erittäin tärkeän asian kanssa.

2. Malmivaaran näkemys herätyksestä ja heräämisestä

2.1 Malmivaaran oma herääminen kansan herättäjäksi

Omat kokemukset vaikuttavat paljon siihen, miten ihminen tapahtumia tulkitsee. Mielestäni Malmivaarankin näkemystä heräämisestä ja herätyksestä voidaan ymmärtää paremmin, jos sitä tarkastellaan niistä kokemuksista käsin, joitten kautta hänen oma herännäisjohtajan persoonallisuutensa muokkautui hänen pitkän elämänsä aikana.

On muistettava, että Wilhelmi Malmivaaraan kohdistettiin jo lapsesta lähtien siinä ympäristössä, jossa hän eli, poikkeuksellisen suuria odotuksia. Isä, Nils Gustaf Malmberg, oli ollut suuri kansan herättäjä, jonka osaksi oli tullut epäoikeudenmukainen kohtelu. Pojasta piti tulla isänsä veroinen pappi ja herätysten kulta-aikojen uudelleen luoja. Jopa isän pitämiä hyviä saarnoja hänelle kerrottiin malliksi. Hän kasvoi kuitenkin tradition keskellä, jossa ei enää herätyksiä tapahtunut. Herätykset olivat vain kerrottuja muistoja menneiltä ajoilta. Konkreettista mallia herätyksestä ei ollut.

Pappi Malmivaarasta tulikin. Puhujana hän oli nuoresta lähtien ilmeisen lahjakas. Pappiskutsumus lähti kuitenkin selvästi velvollisuudentunnosta edellistä sukupolvea kohtaan. Pappiksi opiskelu Helsingissä kesti vain yhden lukuvuoden. Ensimmäisessä papinpaikassa, Nilsiässä, ei tapahtunut mitään sen enempää kuin aluksi tapahtui Kiuruvedelläkään. Hän oli varmasti sisimmässään tietoinen siitä, että hän ei ollut vielä sitä, mitä hänestä toivottiin ja odotettiin. Kun rippikoulu-lapset keväällä 1881 tulivat Kiuruvedellä kysymään, mitä heidän pitäisi tehdä, että pelastuisivat, Malmivaara ei tiennyt, mitä vastaisi ja lähti pakoon. Hän oli ilmeisesti onnistunut puheillaan vetoamaan herkkiin nuoriin ihmisiin, jotka ottivat puheet todesta. Malmivaara joutui vastaamaan sanoistaan. Hän oli saanut ahdistettua nuoret ihmiset suureen hätään, muttei tiennyt, miten heidät häädästä vapauttaisi. Ei ollut valmista reseptiä. Hän oli ajanut itsensä satimeen, josta pääsi vasta, kun tunnusti, ettei hänellä ollut valmista vastausta siihen, miten nuoret pelastuisivat, vaan sitä olikin ruvettava yhdessä hakemaan oppilaitten kanssa. Eli hän joutui ihan konkreettisesti käytännössä siihen, että hänen oli nöyryyttävä itse yhdessä muiden kanssa saman asian etsimiseen ylhäältä rukouksen, virren ja sanan tutkimisen avulla, yhdessä muiden yhtä taitamattomien kanssa, jotka kaipasivat elävää kosketusta Jumalaan ja Kristukseen. Tapahtui Malmivaaran herääminen yhdessä rippikoulu-laisten ja sitten myös monien Kiuruveden kylien asukkaiden kanssa, joita sama pelastumisen asia vaivasi ja jotka lähtivät etsimään siihen apua. Ratkaisu ei tullut äkkinäisesti jonkinlaisena temppuna,

HERÄTTÄJÄ-YHDISTYS
PL 21, 62101 LAPUA
Puh. (06) 433 5700
www.h-y.fi
www.herattajajuhlat.fi

Liisa Vehkaojan esitelmä
Nurmon Lankarissa
16.8.2005

vaan Malmivaara sanoo, että sana alkoi vaikuttaa siinä hätätilanteessa. Kukaan ei tiedä, tapahtuiko kaikki samoin, kuin oli tapahtunut Paavo Ruotsalaisen aikana tai Niilo Kustaa Malmbergin saarnatessa Pohjanmaalla. Mutta herätysliikehdintä siitä syntyi, ja Malmivaara ehti saada sille vanhojen herännäisjohtajien Taneli Rauhalan ja Arvi Logrenin hyväksymisen. (Iisalmen Juho Niskanen "Virran Juho" oli kylläkin kriittinen uuteen herätykseen nähden). Herännäisyyden uusi tuleminen oli alkanut.

Tapahtumilla on ollut selvästi suuri merkitys itse Malmivaaralle. Malmivaara oli kuitenkin kauan epävarma, miten hänen pitäisi jatkossa menetellä. Mitä tehdä seuroissa kulkevan suuren joukon kanssa? Hän kysyi neuvoa vanhalta laguslaiselta papilta J.J.Rahmilta, joka pelkäsi, että kansanliikkeestä tulee helposti vain pinnallista kuohuntaa. Kansa juoksee hetken aikaa suurissa joukkokokouksissa ilman sen syvällisempää sisäistä vaikutusta. Häneltä ja Kuopion piispalta Gustaf Johanssonilta; Malmivaara sai neuvon, että "kansa piti sitoa lujasti sisälle Jumalan sanaan". Sitä Malmivaara lähti toteuttamaan. Jumalan sana pantiin vaikuttamaan. Sanassa oli se voimavaikutus, joka herätti ihmiset. Siitä hän lähti liikkeelle uskollisesti aina, kun hän heränneitten seuroissa puhui ja vei puheissaan ihmisiä analysoimaan itseään Herran edessä. Hän ei päästänyt väkeä karkaamaan hengelliseen ylpeyteen, vaan piti heitä pienellä paikalla. Tärkeää oli, että hän itse vakuuttui siitä, että sanassa, jota julistettiin, oli voima herättää ihmisiä, ja hän itse oli Herran välikappale siinä herätystyössä niin kuin oli ollut isänsäkin.

Herätyksen alkuvaihe Savossa muistuttaa Pohjanmaan pappisherätystä. Malmivaara piti seuroja kaikein voimin. Ehkä isän aikaiset tapahtumat vaikuttivat jossain määrin siihen, että Malmivaara osasi olla varovainen. Hän halusi avukseen samanhenkisiä pappeja, mutta ei löytänyt kuitenkaan sellaista pappisjoukkuetta, jossa hänen isänsä oli ollut mukana Pohjanmaalla. Aika oli myös toinen. Seurojen pito oli luvallista toimintaa. Hän liikkui aluksi samoilla alueilla Savossa ja Pohjanmaalla, missä vanha herännäisyyskin oli vaikuttanut. Mutta hän elvytti uutta sukupolvea, jonka herääminen oli melko maltillista. Kiuruveden kaltaisia isoja joukkoherätyksiä ei oikeastaan myöhemmin paljontaan tapahtunut. Seuraliike vain elpyi. Uutta sukupolvea vähän kaikilla herännäisalueilla alkoi käydä seuroissa. Rosendalin ja Malkamäen näkemykset heräämisestä olivat lähellä hänen omaansa. Vanhoista Siionin virsistä Malmivaara karsi pois herrnhutilaista sisältöä ja muokkasi ne uuden heräämisnäkömyksen mukaisiksi.

Samaan aikaan Malmivaara tähyili jo laajemmalle. Hän näki herätyksen tarpeen ulottuvan Suomen kirkkoon ja koko Suomen kansaan, ei vain vanhoille herännäisalueille. Hengellisen Kuukauslehden kautta sen ensimmäisistä numeroista lähtien hän korosti sitä, että on tultu ennen kokemattomaan vaiheeseen Suomen kansan historiassa. Kirkon työssä, erityisesti sen pappien työssä on moittimista. Ovat sisäisesti suruttomia. Tuho uhkaa koko kansaa. Jumalan pilkka ja siveettömyys on pesiytynyt uuteen realistiseen kaunokirjallisuuteen ja lehdistöön. Vapaamielisyyden nimissä kirjoitetaan mitä sattuu, mikä mädättää kansan, erityisesti sen nuorison sielun. Taakse ovat jääneet Lönnrotin, Runebergin ja Topeliuksen ajat, jolloin suomalainen kulttuurielämä oli puhdashenkistä. Luonnontieteet julistavat ateismia, hyökkäävät kirkkoa vastaan. Kirkko nukkuu, papit eivät tee mitään. Ulkoapäin tulevat uskon suunnat viettelevät kansaa pois luterilaisesta uskosta lupaamalla kaikenlaista huuhaata vakaan uskon korvikkeeksi. Ja idästä oli nousemassa valtava uhka koko kansan tulevaisuudelle

HERÄTTÄJÄ-YHDISTYS
PL 21, 62101 LAPUA
Puh. (06) 433 5700
www.h-y.fi
www.herattajajuhlat.fi

Liisa Vehkaojan esitelmä
Nurmon Lankarissa
16.8.2005

ja olemassaololle. Kansa hylkää Jumalan, vajoaa syvemmälle syntiin ja sortuu keskinäiseen vihaan. Herännäisyys tulee näinä aikoina vahvasti julkisesti tunnetuksi liikkeeksi. Malmivaaran näkemys heräämisestä ja herätyksestä laajeni, siihen tuli erityisesti Rosendalin vaikutuksesta sellaisia kansallisia piirteitä, joiden vuoksi Malmivaara itse joutui heräämisen ja herätyksen asioissa tosi vaikeiden ongelmien eteen sortovuosien, kansalaissodan ja Suomen itsenäistymisen alkuvuosien vaikeina aikoina.

Suhteessa muihin hengellisiin liikkeisiin Malmivaara oli alkuvaiheessa jyrkkä. Ne edustivat hänelle kuollutta, totena pitävää aivouskoa, evankelisuus erityisesti, joka ei herättänyt ketään vaan lupasi suruttomille ihmisille autuuden Kristuksen sovitustyön ja kasteen kautta ilman parannuksen tekemistä. Laestadiolaisuus eli omaa kuohuntavaihettaan, ja Malmivaara tuomitsi senkin jyrkästi. Kirkkoa hän ei kuitenkaan näe vastustajana. Baptistit, vapaakirkolliset ja pelastusarmeija herättivät ihmisiä antamaan oman päätöksensä mukaan elämänsä Jeesukselle ja aloittamaan sitten omin voimin pyhitetyn elämän, joka ei ollut Malmivaaran mielestä muuta kuin tekopyhyyttä ja oman ratkaisun muistelua. Oikea herääminen oli jotakin paljon syvemmälle luotavaa.

Vähemmän on herännäisyyden piirissä ollut esillä se, että Malmivaara erityisesti siinä vaiheessa, kun sortovuosien aikaiset poliittiset sisäiset erimielisyydet heikensivät herännäisyyden johtokolmikön välisiä suhteita, lähenee osaa näistä muista herätysliikkeistä. Malmivaara osallistuu edelleen politiikkaan, mutta on silti sydämeltään "homo religiosus". Valtiopäivät vievät hänet pitkiksi ajoiksi Helsinkiin. Siellä hän tutustuu kristilliseen ylioppilasliikkeeseen, evankelisuudesta eronneisiin pappeihin, lähetysseuran työhön ja erityisesti Turun seudulla vaikuttaneeseen Hannulan herätykseen. Hän löytää ystäviä Länsi-Suomen rukoilevaisuudesta. Malmivaara avartuu. Hän ei suhtaudu muihin liikkeisiin enää ollenkaan niin stereotyyppisesti kuin nuoruudessaan. Hän alkaa nähdä niissä paljon hyvää ja yhteisiä piirteitä herännäisyydenkin kanssa. Ei ole niin kovin väliä sillä, missä ja miten ihmiset heräävät, koska Herra on suuri ja salattu ja tekee työtä kaikkialla. Työ on Herran, mutta tärkeää on, että ihmisiä herätetään, heille tarjotaan sanaa, pidetään sanan vaikutuspiirissä, suostutaan Jumalan välikappaleiksi. Malmivaaraa pyydetään usein puhumaan muiden liikkeiden tilaisuuksiin ja herättäjäjuhilla puhuvat niiden edustajat, hän julkaisee heidän kirjoituksiaan Hengellisessä Kuukauslehdessä. Eletään aikaa, jolloin poliittinen hajaannus heikentää herännäisyyttä sisäisesti. Mauno Rosendalin elinvoima ja vaikutus Malmivaaraan on vähentynyt. Rosendal on keskittynyt kirjoittamaan herännäisyyden historiaansa loppuun. Malmivaarassa on vielä herätysliikepapin ytyä. Herännäisyyteen tulee myös nuoria pappeja näistä piireistä, siis varsinaisen herännäisyyden ulkopuolelta. Malmivaaran elämän loppuvaiheessa eletään aikaa, jolloin herännäisyys on laajemmin löytänyt Suomen kirkon ja kirkko herännäisyyden jonkinlaisen alkavan symbioosin merkeissä.

2.2. Herätyksen ja heräämisen ydin

2.2.1 Mistä heräämisessä ja herätyksessä on kysymys?

Itse ydin siinä, mitä heräämisessä ja herätyksessä tapahtuu, pysyy Malmivaaralla aika lailla vakiona. Herääminen on ensi askel hengellisessä elämässä. Hän viittaa usein Möllerin katekismuksen määritelmään, jonka mukaan "herätys on niin voimallinen pistos eli muistutus syntisen sydämessä, että

HERÄTTÄJÄ-YHDISTYS
PL 21, 62101 LAPUA
Puh. (06) 433 5700
www.h-y.fi
www.herattajajuhlat.fi

Liisa Vehkaojan esitelmä
Nurmon Lankarissa
16.8.2005

hän saa levottomuuden, ahdistuksen ja murheen syntisen, vaarallisen ja onnettoman tilansa yli”. Mitä siitä sitten seuraa? Annan Malmivaaran itsensä puhua, kun lainaan seuraavassa hänen erästä vuonna 1909 pitämäänsä seurapuhetta Ylihärmässä:

”Kun ihminen herää, niin hänelle tulee heti ajatus, että nyt täytyy päästä parannuksentekoon, nyt täytyy tulla elämässäni muutos. Jos asia vain hänestä riippuisi, niin kyllä hän parannuksen tekisikin ihan täydellisesti. Mutta kun hän on hetkisen aikaa sitä yritellyt, täytyykin hänen tulla näkemään, ettei tästä mitään tule, vaan tämä on vain kummittelemista kaikki tyyni. Hän luuli tiensä sellaiseksi, ettei siinä ole yhtään ainoaa kompastuskiveä, ei yhtään semmoista paikkaa, jossa vajoaisi, ei yhtään kiusauksia, ei mitään sotaa. Ja hänellä on sellainen mieli, että parannuksen täytyy olla oikeaa ja hyvää. Hänellä on niin korkea ajatus itsestensä, että kun hän niin ja niin tekee, niin sen täytyy kelvata Jumalallekin ja olla Herralle mieluista. Sitä käsitystä, minkä hän on itse saanut Jumalan sanasta, ei hän epäile vääräksi, vaikka se kaava onkin hänen oma tekemänsä ... Mutta Jumalan täytyy lyödä kaikki rikki, aivan olemattomaksi kaikki se, mitä ihminen itse hommaa ja meinaa. Kun ihminen pyrkii eteenpäin, niin Jumalan täytyy tukkia tie. Kun ihminen yrittää nousta, täytyy Jumalan lyödä alas... Jumalan järjestys on aivan toinen kuin ihmisen... Jumalan järjestyksessä ei ole mitään muuta kuin nämä kaksi: mitätön syntinen ja vanhurskas Kristus, kuollut raato ja eläväksi tekevä Herra. Jumala sovittaa nämä yhteen ... Mutta ihmisraukka on sellainen, että kun Herra hetkeksikään kasvonsa salaa, ihminen nostaa sieltä tomusta päänsä ylös. Hän ei tahdo olla Herran armahdettavana, viheliäisenä syntisenä, vaan tahtoo päästä korkeammalle... Silloin ei Jumalalla ole muuta keinoa, kuin lähettää kiusauksia ja antaa saatanan pelmuutettavaksi se farisealainen luulo, joka rupea aina ja aina vain päätensä nostamaan ja tehdä se niin perin pohjin, ettei jää jäljelle mitään ihmisen omista kaa-voista. Monta kertaa täytyy Jumalan tehdä niin... Ja jos ihminen sitten pysyisi tässä tilassa, niin Herra saisi kunnian, mutta hänpä rupeaakin taas kompuroimaan ylös ja tekee sitä aina ja aina... niin sitä sitten piisaa Herrallakin alaspainamista... Eikä siinä sitä kuoleman hetkellä kuitenkaan mitään muuta jäljelle jää ...jollei meillä ole muuta näytettävää Herralle kuin oma viheliäisyytemme.”

Lauri Haikola on kiinnittänyt huomion siihen, että toisin kuin pietistisissä armonjärjestyksissä asia esitettiin, herätys ei Malmivaaran mukaan ole lyhyt välivaihe ihmisen siirtyessä totena pitävästä uskosta sydämen luottamukseen, joka on pelastavaa uskoa ja antaa pysyvän pelastusvarmuuden. Sel- laista herätys ei Malmivaaran mukaan ole. Herääminen johtaa Malmivaaran mukaan Jumalan kou- luun ja siinä tapahtuvaan nöyryyden vaikeaan ja pitkäaikaiseen opiskeluun. Siinä koulussa syntyy persoonallinen yhteys hänen ja Kristuksen, syntisen ja armahtajan, välille. Se on sen tarkoitus ja se on myös pelastuksen perusta. Kristus ja syntinen ovat Jumalan koko armotalouden tärkeimmät asiat. Niissä on koko autuudenjärjestys ja Pyhän Raamatun keskeinen sisältö. Niitä kahta, Kristusta ja syntistä, Jumala koettaa koko ajan sovittaa yhteen. Malmivaaran mukaan Kristuksesta käy yhä vaikutus ihmiseen niin kuin kävi opetuslapsiinkin aikoinaan, jos ihminen on sanan vaikutuspiirissä. Siellä missä ”Jumalan sanaa viljellään”, sana pitää koko ajan sisäistä tutkintoa ihmisessä. Se on kovaa tutkinnon pitämistä. Sana toimii koko ajan, se on luova ja ihmistä muokkaava voima. Ihminen joutuu sen vaikutuksesta rankkaan itseanalyysiin. Sen seurauksena ihminen näkee kerta kerran jälkeen oman hyväksikin luulemansa parannuksen tekemisensä pinnalliseksi, hetkelliseksi, teeskennellyksi, kerta kaikkiaan huonoksi. Jos ihminen erehtyy luulemaan, että on päässyt eteenpäin hengellisyys-

HERÄTTÄJÄ-YHDISTYS
PL 21, 62101 LAPUA
Puh. (06) 433 5700
www.h-y.fi
www.herattajajuhlat.fi

Liisa Vehkaojan esitelmä
Nurmon Lankarissa
16.8.2005

dessään, silloin Jumala näyttää ihmiselle uudelleen ja uudelleen aivan konkreettisesti hänen surkeutensa ja häijyytensä. Omin voimin ei synny mitään hengellisyyttä. Ihminen on kuollut raato. Itse hän ei saa edes synnintuntoa kehiteltyä. Senkin hän joutuu huomaamaan. Synnintunnonkin saa aikaan Jumalan sana, jossa on voima, josta lähtee vaikutus. Sen vuoksi "sanaa tulee viljellä", koska se pitää ihmistä heränneessä tilassa. Jos ihminen erkanee pois Jumalan sanan alta, ei käy seuroissa eikä jumalanpalveluksissa, ei lue sanaa, hänen käy huonosti. Papin vaikea tehtävä on julistaa Jumalan sanaa kristuskeskeisesti eli johdattaa yhteen syntistä ja Kristusta. Mutta hänen ei pidä julistaa armoa heräämättömälle tunnolle. Ensin on näytettävä syntiselle hänen surkea tilansa. Esim. seurapuheissa Malmivaara muistutti usein vanhempia lastensa kasvatuksesta. Onko heränneiden isien ja äitien lapsista tulossa tai tullut jo suruttomia? Millainen esikuva olet ollut lapsillesi? Oletko vienyt heitä Herran eteen? Niin hän pääsi kiinni asioihin, joista varmasti moni seuraväen joukossa löysi todellista surtavaa ja parannuksen tekemisen aihetta.

2.2.2 Miksi ihmisen on loputtomasti analysoitava syntisyyttään?

Miksi Malmivaara pyrkii pitämään herännyttä niin alhaalla kurjuudessa? Miksi ihmisen pitää nähdä syntisyytensä pohjaan myöden? Miksei Kristuksen hankkimasta pelastuksesta saa iloita?

Evankeliumi ei saa Malmivaaran mielestä muodostua ihmiselle itsestään selvyudeksi. Itsestään selvyudeksi muodostuminen estetään juuri sillä, että lain saarna ja Jumalan tuomio otetaan todesta. Armo ei ole armoa, ellei ihmisellä ole jostakin asiasta konkreettista synnintuntoa ja ahdistusta. Yleinen synnintunto ei riitä, eikä pääntieto armosta ole armahdusta. Ihmisen pitää tuntea ja tietää, mitä syntiä hän on tehnyt tänään, ja mitkä asiat Kristus antaa hänelle anteeksi juuri nyt. Silloin armo tuntuu armolta, kun se on yllätys. Armoa ei voi Kristuksen kerran tuottamana työnä varastoida ihmismieleen ja omistaa sitä siellä pysyvästi. Malmivaara puhuu paljon enemmän siitä, mitä Jumala tekee juuri nyt meissä ihmisissä, kuin siitä, mitä hän on kerran tehnyt Kristuksen kautta meidän ulkopuolellamme, koska jälkimmäinen tulee siunaukseksi vain sen hetkisessä elämäntilanteessa tapahtuvan persoonallisen omistamisen kautta. Kun syntinen ja Kristus kohtaavat tässä ja nyt. Yleinen synnintunto (tietysti olen syntinen, kaikki me olemme syntisiä) ja pääntieto siitä, että armosta me pelastumme on jopa vaarallisempaa kuin puhdas suruttomuus. Se nukuttaa ihmisen väärään rauhaan. "Parempi on olla vailla lohdutusta kuin armon varkaana", sanoo Malmivaara ja jatkaa: Ihminen ajattelee helposti Jumalan armon sellaiseksi, että se antaa hänen olla niin, ettei hän piittaa ihmisestä mitään, vaan antaa hänen olla ja elää niin kuin tahtoo. On tullut sananparreksi, että ei ole niin suurta syntistä, ettei Jumalan armo hänelle riitä. Mutta ei se ole sitä, mitä Jumala tarkoittaa, sanoo Malmivaara. Jumalan armo vaatii uutta syntymistä. Se ottaa ihmisen kasvatuksen alle. Ja millainen on kasvatettava, sellaista on Jumalan kasvatusta. Malmivaara puhuu koko ajan siitä, mitä ihmisessä itsessään tapahtuu. Ihmisen on tunnettava konkreettinen surkeutensa, että Kristuksen ansaitsema armo olisi hänelle arvokasta armoa, jota hän välttämättä tarvitsee. Armoa on Malmivaaran mukaan myös se, että Jumala lailla kurittaa ihmistä ja saattaa hänet suureen ahdistukseen tai vaikeuksiin. Se ei kuritettavasta silloin suinkaan armolta tunnu, mutta Herran koulussa hän jossakin vaiheessa tulee senkin armoksi huomaamaan. Osmo Tiililä sanoo, että "luterilainen yksin uskosta, yksin armosta -periaate on vedetty näissä Malmivaaran sielunhoidollisissa syntisen armahtamista koskevista ajatuksista äärimmäisyyteensä.

HERÄTTÄJÄ-YHDISTYS
PL 21, 62101 LAPUA
Puh. (06) 433 5700
www.h-y.fi
www.herattajajuhlat.fi

Liisa Vehkaojan esitelmä
Nurmon Lankarissa
16.8.2005

Kun Malmivaara puhuu heräämisestä ja parannuksen tekemisestä, hän puhuu siitä preesensissä ja futuurissa. Ja asiaa, josta on herättävä tekemään parannusta, sitä riittää. Elämä sisältää ja siinä tulee vastaan loppumattomasti uusia vaikeuksia, taakkoja ja kuoppia, joista ihminen ei selviä. Jokaisella on niitä aivan ylen määrin. Mutta niin kuin Jumalan sana on loppumaton vaikutuksen ja voiman lähde herättämään ihmistä, näyttämään hänelle syntiä synneiksi, joista hän ei pääse omin avuin irti koskaan, niin Jumalan sana on myös loppumaton vaikutuksen ja voiman lähde Kristuksesta lähtevän armahduksen kirkastajana. Siitä ei voima lopu eikä sen sisältö tule ihmisen elinaikana loppuun käytetyksi. Sen sanan alla ihmisen tulee olla joka päivä, ei yleisesti syntisenä ja yleisesti armahdettuna, vaan juuri tänä päivänä näistä ja näistä hyvin surkeista ja hävettävistä asioista ihan henkilökohtaisesti armahdettuna.

Malmivaara ei juuri puhu heräämisestä imperfektissä, perfektissä eikä pluskvamperfektissä. Siis menneissä aikamuodoissa. Että olisi muka tultu herätykseen joskus ja saatu haltuun armo ja pelastava usko ja niiden mukana pelastusvarmuus lopullisena ja kestäväenä totuutena. Että olisi päästy lain alta armon ja evankeliumin alle, jossa ei ole enää mitään hätää. Tällä linjalla mennään Malmivaaran mukaan pahasti harhaan. Ihminen rupeaa näkemään itsessään jotakin erinomaista hengellistä kehitystä ja osaamista. Koska se on kuitenkin omatekoista puuhastelua, ihmisen hengellisyys kuihtuu ja hän ajautuu takaisin totena pitävään kuolleeseen uskoon ja suruttomuuden tilaan. Ellei Herra suuressa armossaan ala häntä uudestaan ahdistaa ja herättää näkemään kurjaa tilaansa.

Varmuutta ei heränneellä siis voi olla muusta kuin omasta kurjasta tilastaan. Ja jos heränneellä tunnolla oleva ihminen Herran koulussa jotakin uutta oppii, hän oppii oikeastaan vain tuntemaan synnin vallan ja armon tarpeen entistä suuremmaksi. Herättävä siis on ja parannusta on tehtävä joka päivä, oltava syntisenä Kristuksen kanssa elämän yhteydessä. Yhtä aikaa sekä lain että armon alla, koska kumpaakin tarvitaan koko ajan. Kumpaakin Kristus käyttää yhteydessään olevan parhaaksi ilman että ihminen aina edes ymmärtää hänen menettelytapojaan. Sen vuoksi vain Kristukseen tulee uskoa ja luottaa, ei omaan autuuteen. Sen pidemmälle ei ihminen heräämisessään pääse. Ja on vain kahdenlaisia ihmisiä: suruttomia ja heränneitä. Ei sen pitemmälle päässeitä.

2.2.3 Joitakin nykyajasta lähteviä kysymyksiä

Malmivaaran puhe oikeasta heräämisestä on kovaa puhetta. Tietysti tuo edellä esitetty on tiivistettyä asiaa. Mutta kun hänen kirjojaan ja kirjoituksiaan tai puheitaan lukee, niissä on aina sama tyyli. Lähtee hän mistä tekstistä tai aiheesta tahansa, silti hän päätyy syntisen ihmisen surkeuden esiin nostamiseen ja kehottaa etsimään apua Kristukselta, joka sitä kyllä antaa, jos ihminen vain hänen tykönsä haluaa mennä. Puheissa ei ole mitään juttuja eikä kevennyksiä. Jos hän joskus kertoo jonkin tapauksen, hän heti soveltaa sitä syntisen ihmisen ja Kristuksen väliseen suhteeseen. Mutta jotakin näissä kovissa puheissa täytyi olla, kun niitä käytiin kuuntelemassa suurin joukoin.

Olen miettinyt ja ovat sitä varmasti monet muutkin miettineet, että oliko tämä Malmivaaran opetus heräämiseen ja herätykseen jotenkin yksipuolinen ja rajoittunut. Näinkö tämän asian täytyy olla? Jäivätkö hänen aikansa heränneet jotakin paitsi, kun varmuutta pelastuksesta ja iloa armahduksesta

HERÄTTÄJÄ-YHDISTYS
PL 21, 62101 LAPUA
Puh. (06) 433 5700
www.h-y.fi
www.herattajajuhlat.fi

Liisa Vehkaojan esitelmä
Nurmon Lankarissa
16.8.2005

hyvin säästeliäästi jaettiin? Jos verrataan Malmivaaran puheita nykyaikana herännäisseuroissa pidettyihin puheisiin, puheet ovat aika tavalla muuttuneet. Ne ovat nykyisin jollakin tavalla kevyempiä, sisällöltään ja aihepiireiltäänkin laajempia ja kirjavampia sekä yleistä armahdusta yleisen synnintunnon perusteella helpommin lupaavia, vaikka jokin perusnäkemys silti yhdistää meitä Malmivaaraan. Sielun pelastus ei ole nykyajan herännäisseurapuheissa useinkaan se pääasia, vaan pohdittavana on jokin yleinen jaksaminen tai muu tämän puoleinen ongelma.

Kyllähän Malmivaaran aikalaiset ovat todenneet, että Malmivaara toisinaan puhui myös tavallista rohkeammin Jumalan armosta, erityisesti myöhempinä vuosinaan. Malmivaara on maininnut välistä kokemuksista, kuinka Jumalan voima on toisinaan tunkenut seuratupaan siten, että seuraväki aloittaa ja veisaa oikein voimallisesti virsiä, joissa soi kiitos ja ylistys Jumalalle. Silloin on yleensä saatu yhteisesti kokea aivan erityistä armahdettuna olemista

Jopa ekstaattisia ilmiöitä, kielillä puhumisia ja unissasaarnaamista koettiin heränneittenkin seuroissa Malmivaarankin aikana toisinaan, mutta Malmivaara on kriittinen niihin nähden. Hän ei niitä ilmiöitä aivan kokonaan kieltänyt, mutta katsoi niihin sisältyvän vaaran ihmisten keskittyessä pinnalliseen erikoisten ilmiöiden töllistelyyn ja pohdiskeluun sen sijaan, että lähtisivät omaa tilaansa tutkimaan. Toisaalta kielilläpuhujat tai unissasaarnaajat olivat itse alttiina hengellisen ylpeyden vaaralle. Malmivaaran mielestä Jumala voi kyllä joskus puhua tällaisten erikoisten tapausten kautta. On ollut syvällisiä saarnaajia ja kristityitä heidän joukossaan, mutta sellaista erityislahjaa ei silti pidä Jumalalta pyytää. Se voi olla myös merkki sairaudesta.

Voidaan myös kysyä, jäikö tässä heräämisen asiassa Malmivaaran aikana lähimmäinen kokonaan sivuun kun ihmistä vaadittiin heräämään oman itsensä analysoimiseen oman pelastuksensa vuoksi? Ja johtiko tämä alinomainen omaan syntisyyteen ja surkeuteen keskittyminen heränneiden terveen itsetunnon nujertamiseen? Alemmuudentunnon lisääntymiseen heränneiden keskuudessa? Tätä en usko. On vaikea myös ajatella, että herännäisyys olisi Malmivaaran heräämis- ja herätyskäsitysten vuoksi kasvattanut itsetunnon heikkoja ihmisiä. Pikemminkin päinvastoin. Terve itsetunto on realistinen. Se ei elättele väriä kuvitelmia itsestä ja hyväksyy myös omat heikkoudet. Voisi pikemminkin ajatella niin, että tämä oman minän alituinen rassaaminen sellaisessa ilmapiirissä, jossa armo ja anteeksiantamus ovat kuitenkin tarjolla, kasvattaa juuri tervettä itsetuntoa, sisäistä väkevyyttä, vaikka ihmiselle ei koko ajan toistetakaan sitä, että usko pois, Jumala rakastaa sinua. Ahdistettunakin ollaan Herran hoidettavina hyvissä käsissä ja toivossa päästä kerran läpi ahtaasta portista. Vaikka sielun surkeaa tilaa ruoditaan perusteellisesti, tietty turvallisuus on silti läsnä. Terapeuttinen parantava merkitys on varmasti sillä, että ihmiseltä ei vaadita hengellisiä suorituksia ja ratkaisuja, vaan ne tehdään suorastaan mahdottomiksi. Ihminen saa olla ahdistunut ja itsensä kadotteiksi uskova onkin loppujen lopuksi autuas.

Näkisin myös, että sellainen ihminen joka tuntee omat vikansa ja oman häijyytensä, ei ole ensimmäisenä lähimmäistään painamassa. Vaikkei Malmivaara puheissaan levittelekään seuratuvaan seuraväen eteen maailman ja lähimmäisten hätää ja puutetta, ja herätä kansaa sitä auttamaan, vaan kiiruhtaa heti Kristuksen ja syntisen ihmisyksilön välisiin asioihin, sen häijyyden selvittelyn seurauksena on varmasti tapahtunut paljon sellaista, mistä lähimmäisetkin ovat hyötäneet. Eli oman sielun

HERÄTTÄJÄ-YHDISTYS
PL 21, 62101 LAPUA
Puh. (06) 433 5700
www.h-y.fi
www.herattajajuhlat.fi

Liisa Vehkaojan esitelmä
Nurmon Lankarissa
16.8.2005

pelastus ja lähimmäisen rakkaus nivoutuvat kyllä yhteen Malmivaaran parannuksen tekemiseen herättävässä julistuksessa.